

ВПЛИВ РЕФОРМИ ФІСКАЛЬНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ НА МІСЦЕВІ БЮДЖЕТИ УКРАЇНИ**Родченко В.Б., доктор економічних наук, професор****Прус Ю.І., викладач***Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна*

У статті проаналізовано зміни у формуванні місцевих бюджетів, обумовлені реалізацією реформи фінансової децентралізації. Визначено особливості розподілу податкових надходжень між різними рівнями влади. Проведено оцінку достатності фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування для забезпечення сталого розвитку територій. Окреслено поточні ризики та сформовано рекомендації щодо підвищення ефективності реалізації фінансової децентралізації в Україні.

Ключові слова: видатки, державний бюджет, доходи, місцевий бюджет, міжбюджетні трансфери, фінансова децентралізація.

Постановка проблеми. Підвищений інтерес до проблем реформування фінансових основ місцевого самоврядування в Україні зумовлений гострою потребою в посиленні громадського впливу на підготовку та прийняття публічних рішень, необхідністю імплементації європейських стандартів місцевого самоврядування, хронічним дефіцитом фінансових ресурсів у місцевих органах влади для виконання делегованих повноважень та нестабільністю їхніх власних доходних джерел, непрозорістю формування показників місцевих бюджетів та розподілом обсягів міжбюджетних трансферів.

У цьому контексті, процеси реформування суспільних фінансів в Україні спрямовані на врегулювання бюджетних правовідносин, підвищення фінансової самостійності та розширення доходної бази місцевих бюджетів, формування спроможних територіальних громад, що вимагає оновлення інструментів впливу бюджетної політики на розвиток регіонів.

Децентралізація сектору публічного управління – найголовніший індикатор ефективності бюджетної системи країни, а одним з ключових напрямів даного процесу є фінансова децентралізація.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема фінансової децентралізації, визначення ролі місцевих бюджетів та їх взаємодії з Державним бюджетом, ефективності реалізації реформи бюджетної системи на різних рівнях організації влади знайшла відображення у роботах іноземних і вітчизняних науковців, експертів-практиків.

На думку директора інституту розвитку територій, експерта Швейцарсько-українського проекту «Підтримка децентралізації в Україні» Юрія Ганущака першим досягненням реформи децентралізації в Україні є те, що вона зрушила з місця, другим – те, що у неї повірили, третім – вона зрушила реформи в інших галузях (у медицині, освіті, наданні адміністративних послуг). Пішов рух і з'явилися певні перспективи. Серед труднощів експерт відмічає не прийняття змін до Конституції України, недостатню координацію діяльності як органів влади, так і політичних сил, невпевненість у доцільності власних дій представників влади, які весь час вагаються: а правильно ми робимо чи ні, а то завтра вибори. Реформу децентралізації мають вести експерти і пасіонарії, тільки тоді вона матиме 100-відсотковий успіх. Реформа децентралізації – це перетряхування бюрократії [1].

За словами заступника директора Департаменту місцевих бюджетів, начальника Управління планування місцевих бюджетів Міністерства фінансів України Галини Маркович зміни, прийняті у грудні 2014 року, не були косметичними. Вони передбачають запровадження нової форми фінансового забезпечення місцевих бюджетів, а також вносять кардинальні зміни взаємовідносин державного та місцевого бюджетів. Завдяки запровадженню нової моделі фінансового забезпечення доходи місцевих бюджетів без урахування трансферів у 2015 році зросли до 120,5 млрд грн, а загалом надходження з урахуванням міжбюджетних трансферів склали 294,4 млрд грн, що на 40% більше показника 2014 року [2].

Заступник начальника відділу акцизного податку Департаменту контролю за обігом та оподаткуванням підакцизних товарів Державної фіскальної служби Юрій Марченко переконаний, що на сьогоднішній день реформа фіскальної децентралізації діє у практичному руслі. Зокрема, відбулися зміни у кількості податків – їх зменшено з 22 до 11. Більш того, фактично змінено місце їх адміністрування. Наприклад, акцизний податок адмініструється на місці – по факту реалізації підакцизних товарів [2].

Експерт GIZ (ФРГ), керівник програми U-LEAD Андреас фон Шуманн, займаючись 40 років розвитком місцевого самоврядування у світі, вражений досягненнями України у цій сфері за останні два роки. Він переконаний, що Україні потрібна розумна концепція для фінансування управління і бюджетування територій. Важливий чинник реформи децентралізації – наявність у громадах стратегічного бачення розвитку своїх територій і підтримка цих планів місцевим населенням, що сприяє залученню інвестицій у регіон [3].

У той же час польський експерт Войцех Місьонг, який реалізував у Польщі легендарний План Бальцеровича, здивований, що в українському уряді всі питання починають обговорювати з фінансової складової. Він переконаний, що створення фінансової системи без визначення конкретних статей фінансування в рамках реформи децентралізації є безглуздом. Місьонг озвучив доцільну послідовність реалізації реформи децентралізації: по-перше, потрібно визначити організацію, статус міст і сіл, по-друге, вказати, що вони повинні робити, які їх завдання, і, по-третє, думати про те, як це фінансувати. Український уряд навпаки починає говорити про гроші, не кажучи про те, на що ці гроші давати [4].

Однак видається доцільним проаналізувати сучасний етап фіскальної децентралізації у частині зміцнення фінансової бази місцевого самоврядування, враховуючи зміни бюджетного та податкового законодавства.

У зв'язку з цим **метою статті** є дослідження результатів реалізації реформи фіскальної децентралізації в Україні та обґрунтування ключових напрямків удосконалення механізму бюджетного регулювання з метою забезпечення фінансової самостійності місцевих органів влади.

Основні результати дослідження. 28 грудня 2014 року здійснено перший етап фіскальної децентралізації – прийнято Закони України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України» і «Про внесення змін до Податкового кодексу та деяких інших законів України щодо податкової реформи», які передбачають передачу органам місцевого самоврядування додаткових бюджетних повноважень і закріплення стабільних джерел доходів для їх реалізації. Пріоритетами впровадження прийнятих змін є розширення прав місцевих органів влади у прийнятті рішень та надання їм повної бюджетної самостійності у контексті формування статей доходів та видатків бюджету. Крім того, законами запроваджено новий механізм бюджетного регулювання – систему тотального збалансування усіх місцевих бюджетів замінено системою горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій залежно від рівня надходжень на одного жителя. При цьому, вирівнювання здійснюється лише по податку на доходи фізичних осіб.

Внесені зміни до Бюджетного та Податкового кодексів розширили існуючу дохідну базу шляхом закріплення за місцевими бюджетами стабільних джерел (податку на доходи фізичних осіб, податку на прибуток); перерозподілу екологічного та єдиного податку, державного мита, плати за надання адміністративних послуг та податку на майно, розширивши його базу оподаткування за рахунок комерційної нерухомості та автомобілів з великим об'ємом двигуна; запровадження нового виду податку – акцизного податку з кінцевих продажів (Табл. 1).

Для покриття видатків на делеговані державою повноваження запроваджено нові субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам – освітню, медичну та субвенція на підготовку робітничих кадрів. Також зміни до Податкового кодексу підвищують фіскальну незалежність місцевих органів влади щодо місцевих податків та зборів, надаючи право самостійно визначати податкові ставки та встановлювати пільги з їх сплати.

Отримавши додаткові фінансові інструменти, місцеві громади будуть зацікавлені в успішній діяльності підприємств приватного сектору, зможуть нарощувати дохідну базу, впливаючи

на економічне зростання території. У той же час місцеві бюджети втратили стабільну передбачувану частину доходів до загального фонду з податку на доходи фізичних осіб, що за підрахунками аналітиків дорівнює сумі у 40 млрд грн. Дискусійною є схема розподілу екологічного податку, тому що не у всіх містах добре розвинута промисловість, відповідно існують ризики недоотримати кошти за цим видом податку.

Таблиця 1. Бюджетно-податкові зміни в Україні, %*

Ланка бюджету Норматив	Чинні до 2015 року			Чинні з 2015 року		
	Бюджет міста обласного значення	Обласний бюджет	Державний бюджет	Бюджет об'єднаної громади, району, міста обласного значення	Обласний бюджет	Державний бюджет
Податок на доходи фізичних осіб (ПДФО) ¹	75	25	0	60	15	25
Податок на прибуток			100		10	90
Екологічний податок	Зараховується до доходів спецфонду (бюджет розвитку)			Зараховується до доходів загального фонду		
	35		65	25	55	20
Акцизний податок з реалізації підакцизних товарів (2-5)	-	-	-	100		
Плата за надання адміністративних послуг			100	100		
Державне мито			100	100		
Єдиний податок	Зараховується до доходів спецфонду (бюджету розвитку)			100		
Податок на майно (плата за землю, транспортний податок, податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки)	100			100		

*Розроблено авторами відповідно до [5, 6]

¹ – до прийняття змін у 2015 році 50% надходжень ПДФО у м. Києві перераховувалося до державного бюджету, починаючи з 2015 року цей граничний показник збільшився до 60%. Крім того, статтею доходів державного бюджету є ПДФО від оподаткування пасивних доходів у вигляді процентів на поточний або депозитний (вкладний) банківський рахунок, процентів на вклад (депозит).

Загалом, за даними Національної ради реформ прогрес виконання задач реформи децентралізації у 2015 році склав 84% [7].

Аналіз виконання місцевих бюджетів за 2015 рік відповідно до даних Міністерства фінансів України показав, що реалізація реформи фіскальної децентралізації, незважаючи на песимістичні прогнози на стадії прийняття змін, принесла позитивні результати. Доходи місцевих бюджетів без урахування трансферів у 2015 році зросли до 120,5 млрд грн, що на 19,4 млрд грн (на 19,1%) більше зазначеного показника 2014 року. Надходження з урахуванням міжбюджетних трансферів склали 294,4 млрд грн, що на 40% більше у порівнянні з 2014 роком [8].

У 2015 році приріст надходжень до загального фонду у порівнянні з 2014 роком склав 29,6 млрд грн або 42,1%, зокрема:

- податку на доходи фізичних осіб – 21,8% і склав 53,6 млрд грн (рівень виконання планового показника – 113,7%);

- плати за землю – 30,1% і склав 14,5 млрд грн (рівень виконання планового показника – 112,2%);
- податку на нерухоме майно 0,74 млрд грн, що у рази більше, ніж за весь 2014 рік;
- акцизного податку з роздрібною торгівлю підакцизними товарами, який запроваджено з 1 січня 2015 року, надійшло на суму 7,7 млрд грн (6,4% доходів місцевих бюджетів без урахування трансферів).

Загалом у 2015 році до загального фонду місцевих бюджетів, не враховуючи трансфери, надійшло 99,8 млрд грн, що складає 116,0% від річного обсягу надходжень, який затвердили місцеві ради.

У 2015 році обсяг надходжень податку на доходи фізичних осіб у зведеному бюджеті дорівнював 99983,2 млн грн (15,3% від загального обсягу доходів), збільшившись у порівнянні з 2014 роком на 33,0%. На перший погляд позитивний ефект від зміни схеми розподілу податку на доходи фізичних осіб є очевидним, однак слід врахувати вплив інфляційних процесів. У 2015 році в Україні зафіксовано рекордно високий рівень інфляції на рівня 43,3%. Скорегувавши обсяги надходжень від оподаткування доходів фізичних осіб, враховуючи рівень інфляції, отримуємо темпи зростання зазначеного показника на рівні 92,75%. У зв'язку з цим, можна констатувати, що з прийняттям бюджетно-податкових змін роль податку на доходи фізичних осіб не міняється, а ефект від зростання зазначеного показника не помітний, тому що прискорення інфляційних процесів знецінює базу оподаткування (індекс реальної заробітної плати в Україні склав 79,8%) [8].

У 2015 році загальний обсяг надходжень плати за землю у місцеві бюджети склав 14,47 млрд грн (приріст склав 3,37 млрд грн), а темпи росту фактичних надходжень від нього дорівнюють 130,3%. Враховуючи схему нарахування податкової суми за землю як відсотка від нормативної грошової оцінки земельної ділянки, доходимо висновку, що на приріст обсягу надходжень плати за землю впливає загострення дестабілізаційних процесів в економіці країни, які стали поштовхом для підвищення вартості землі.

При цьому у 14 регіонах темпи росту фактичних надходжень плати за землю вище середнього по Україні: найвищі темпи зафіксовано у Львівській (143,8%), Чернігівській (143,7) та Закарпатській (142,2%) областях; а найменші – у Закарпатському (124,0%), Донецькому (122,8%) та Дніпропетровському (118,0%) регіоні.

У 2015 році обсяг надходжень податку на нерухоме майно склав 736,9 млн грн, перевищивши значення цього показника, затвердженого місцевими радами, на 206,9 млн грн. Найбільший обсяг надходжень податку на нерухоме майно зібрано у м. Києві (182544,6 млн грн), у Харківській (68227,6 млн грн), Одеській (64472,8 млн грн) та Київській (61947,2 млн грн) областях, а найменший – у Кіровоградському (6419,3 млн грн), Луганському (6378,0 млн грн) та Чернівецькому (627,2 млн грн) регіонах (Рис. 1).

Обсяг фактичних надходжень акцизного податку у 2015 році склав 7670,1 млн грн, що в розрахунку на одного жителя країни в середньому по Україні припадає 196,1 гривень. Акцизного податку у розрахунку на одного жителя найбільше зібрано у м. Києві, Київській, Закарпатській та Одеській областях (Рис. 2). З метою наповнення власних бюджетів у місцевої влади з'явився інтерес до боротьби з нелегальним виробництвом, обігом та контрабандою підакцизних товарів.

Крім того, зазнала змін структура видатків місцевих бюджетів у 2015 році. Зросла частка видатків на виконання самоврядних повноважень, що підтверджує ефективність використання бюджетних коштів на місцевому рівні. Частка видатків на житлово-комунальне господарство збільшилась на 7,0 млрд грн (з 1,9% до 4,5%), частка видатків на транспорт і дорожнє господарство – на 2,9 млрд грн (з 1,4% до 2,3%).

У 2015 році місцеві бюджети отримали 174,0 млрд грн трансферів, що на 43,4 млрд грн (33,2%) більше ніж у 2014 році, у тому числі обсяг трансферів із загального фонду – 173,2 млрд грн, що на 56,4 млрд грн (48,3%) більше відповідно до 2014 року.

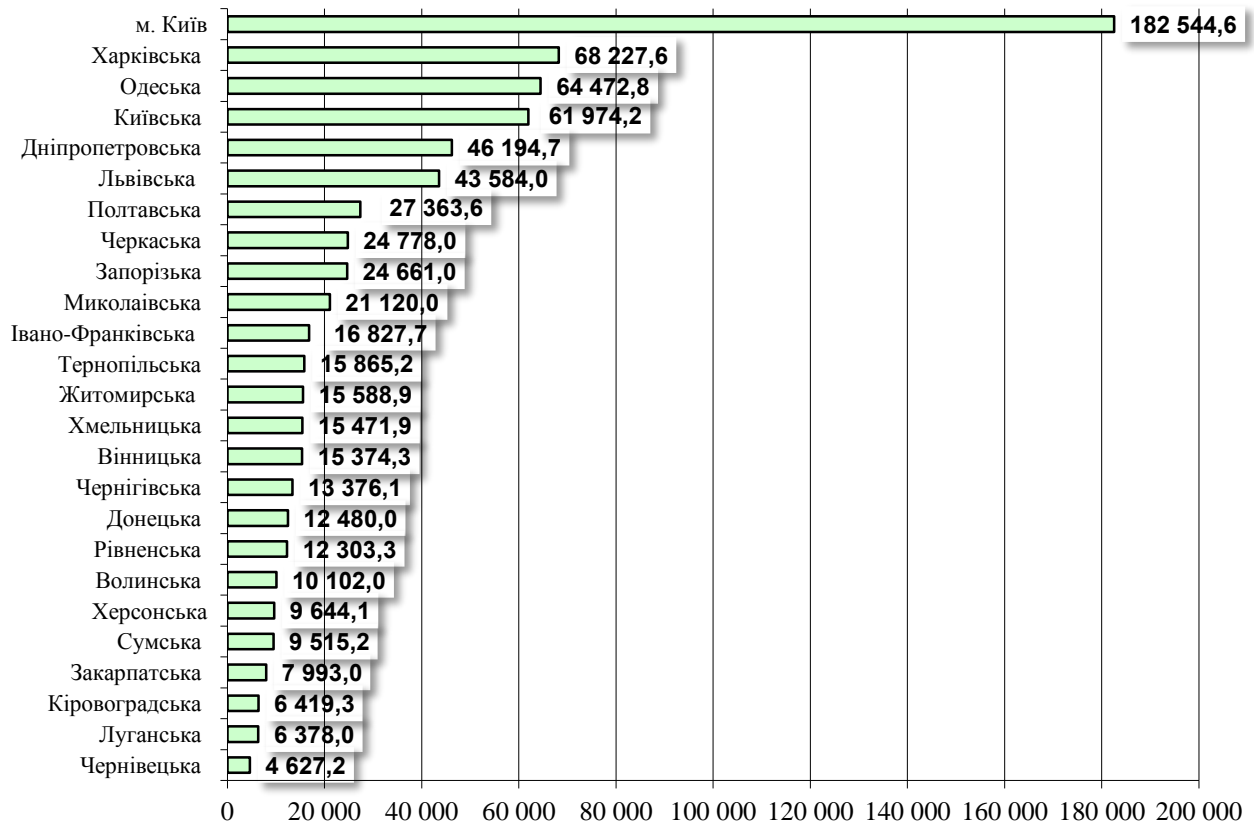

Рис. 1. Обсяг надходжень податку на нерухоме майно у 2015 році
(розроблено авторами відповідно до [8, 9])

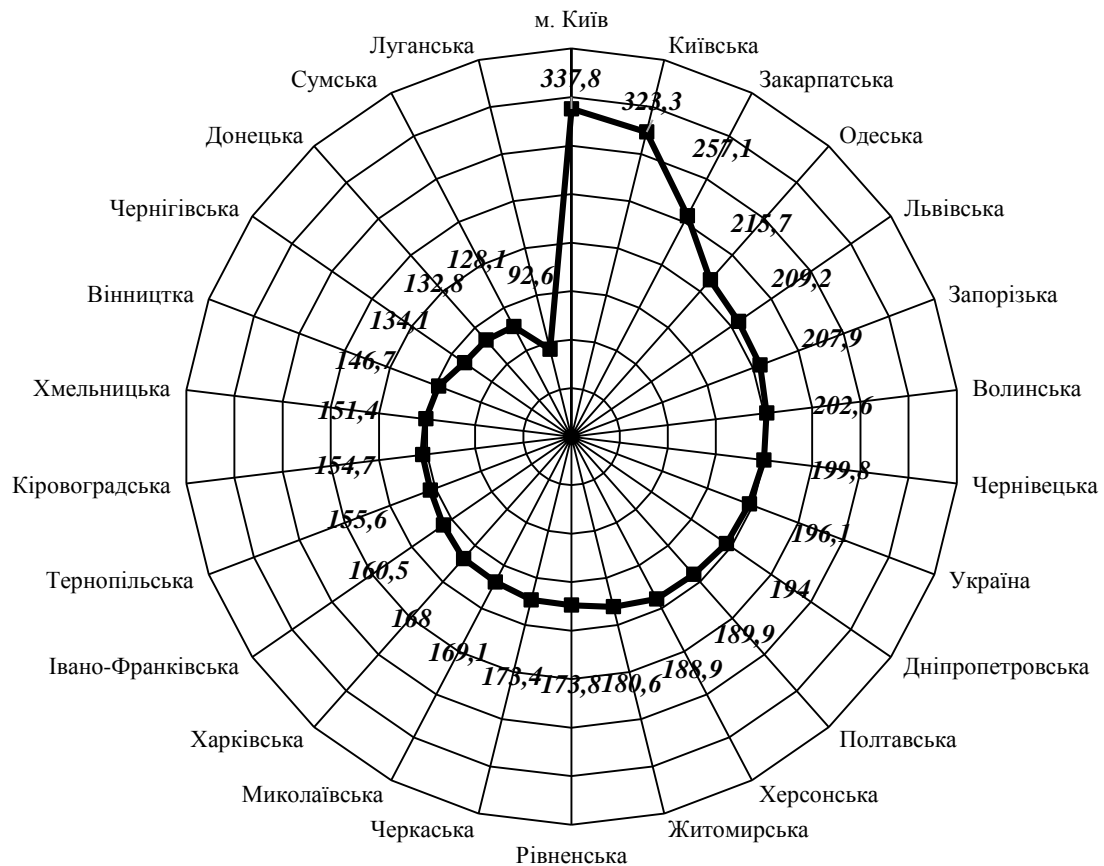

Рис. 2. Обсяг надходжень акцизного податку з роздрібної торгівлі підакцизними товарами на одного жителя у 2015 році, грн (розроблено авторами відповідно до [8, 9])

Базова дотація з державного бюджету місцевим бюджетам перерахована на суму 5,3 млрд грн, субвенція на соціальний захист населення – 63,3 млрд грн, освітня субвенція – 44,1 млрд грн, медична субвенція – 46,2 млрд грн, субвенція на підготовку робітничих кадрів – 0,55 млрд грн. Завдяки новій системі бюджетного вирівнювання 10,2% місцевих бюджетів стали повністю збалансованими, чого не було досягнуто у 2014 році. Крім того, збільшилась кількість бюджетів-донорів, якщо у 2014 році їх частка складала 3,7%, то у 2015 році – 15,2%.

Вагомим джерелом забезпечення місцевих бюджетів є кошти Державного фонду регіонального розвитку (ДФРР), які фінансують проекти зі створення інфраструктури індустріальних та інноваційних парків, регіонального розвитку. У 2015 році за кошти ДФРР реалізовано 876 проектів загальною вартістю у 2,4 млрд грн, з яких 532 – завершено. Найбільше коштів ДФРР у 2015 році отримали Дніпропетровський регіон (169,4 млн грн або 7,1% загального фонду), м. Київ (154,2 млн грн або 6,5%), Донецький (141,3 або 5,9%), Харківський (133,0 або 5,6%) та Львівський (127,4 або 5,4%) регіони [10].

Для прикладу розглянемо зміни бюджету міста Харкова.

У 2015 році доходи бюджету міста Харкова становили 7863,3 млн грн, у тому числі доходи загального фонду – 3999,1 млн грн (50,9%), спеціального – 346,7 млн грн (4,4%), трансфери з державного та обласного бюджетів – 3517,5 млн грн (44,7%) [11].

Планові показники бюджету міста Харкова у 2015 році виконані на 107,8%, враховуючи показники по загальному фонду – на 112,9%, по спеціальному фонду – на 151,8% та по трансферах – на 99,8%.

Порівняно з 2014 роком обсяг фінансових ресурсів міста збільшився на 2665,5 млн грн (у 1,5 рази), що обумовлено реформуванням системи оподаткування та оптимізацією міжбюджетних трансферів, які передбачають введення нових видів податків, перерозподіл доходів і видатків державного та місцевого бюджетів.

Динаміку надходжень доходів до бюджету міста Харкова наведено на рисунку 3.

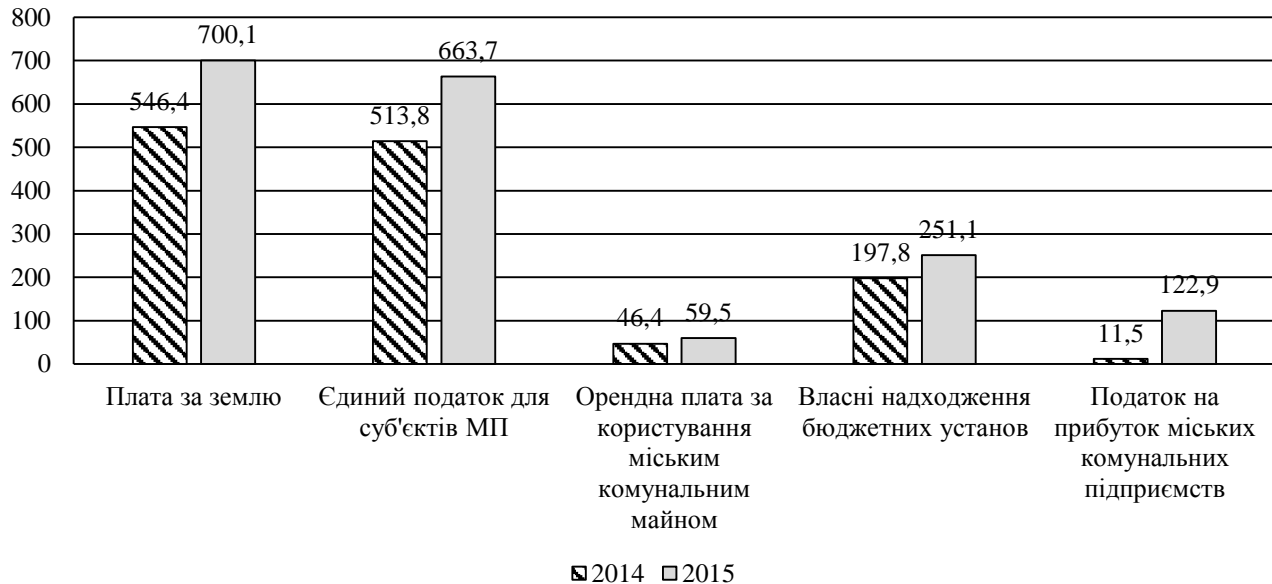

Рис. 3. Динаміка надходжень доходів бюджету міста Харкова у 2014-2015 рр., млн грн (розроблено авторами відповідно до [11, 12])

Крім того, бюджет поповнився на 451,3 млн грн за рахунок нових платежів, передбачених внесеними змінами до Бюджетного та Податкового кодексу у 2015 році: акцизного податку з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлю підакцизних товарів (314,8 млн грн), податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки (47,1 млн грн), транспортного податку (42,3 млн грн), плати за надання інших адміністративних послуг (27,2 млн грн), державного мита (19,9 млн грн).

Незважаючи на зменшення нормативу відрахувань до бюджету міста з 75 до 60%, податок на доходи фізичних осіб залишається домінуючою складовою формування доходів бюджету міста обсягом у 1987,1 млн грн.

До бюджету розвитку спеціального фонду міста Харкова у 2015 році надійшло 93,6 млн грн, враховуючи надходження від продажу землі – 52,6 млн грн, від приватизації комунального майна – 26,6 млн грн, кошти пайової участі у розвитку інфраструктури міста – 14,4 млн грн [11].

Незважаючи на прийнятті зміни щодо акумулювання доходів місцевих бюджетів на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці, у 2015 році обсяги перерахувань бюджетів Харківської області до державного бюджету перевищили обсяги отриманих трансферів майже у 4 рази. Харківська область залишається одним з найбільших донорів бюджетної системи України. Тобто одну з найважливіших цілей фіскальної децентралізації – підвищення фінансової самостійності місцевих органів влади щодо розпорядження мобілізованими ресурсами – не досягнуто, що наглядно підтверджує динаміка коефіцієнту поповнення держбюджету податковими платежами з бюджетів Харківської області, який розраховується як відношення сальдо податкових платежів та трансфертів між держбюджетом та бюджетами Харківської області до надходження податкових платежів до держбюджету з бюджетів Харківської області (Рис. 4).

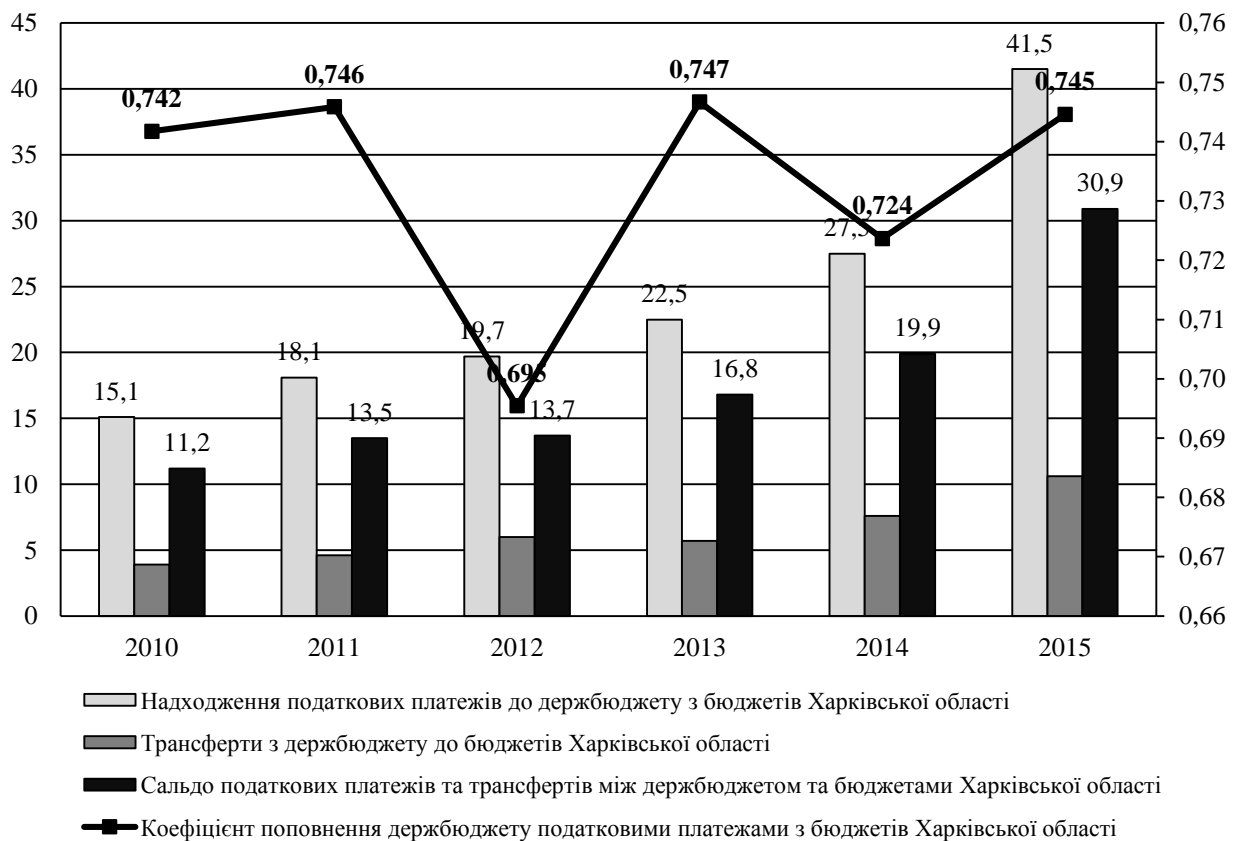

Рис. 4. Сальдо перерахувань Харківської області до державного бюджету України, млрд грн (розроблено авторами відповідно до [12, 13])

Ключовою передумовою побудови демократичної держави є фінансова незалежність органів місцевого самоврядування, саме тому видається доцільним врахувати при подальшому реформуванні законодавства та реалізації ключових напрямів здійснення децентралізації в Україні наступні рекомендації:

- забезпечення повноцінного формування власних доходів місцевих бюджетів в обсягах, що підвищують ефективність соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальної одиниці шляхом зміни нормативів щодо частки доходів місцевих бюджетів без урахування трансферів у зведеному бюджеті на рівні не менше 30%; удосконалення

- системи адміністрування майнового податку за рахунок проведення інвентаризації та грошової оцінки (переоцінки) земель з урахуванням ринкового фактору, формування державного реєстру речових прав на нерухоме майно, застосування податкових пільг у вигляді залік податку на нерухоме майно в рахунок зобов'язань з податку на доходи і на прибуток з метою запобігання подвійного оподаткування; нормативного врегулювання додаткових надходжень до місцевих бюджетів за рахунок розширення власних джерел поповнення бюджету (плата за розміщення реклами в культурно-історичних осередках, тарифне стимулювання раціонального відношення до утилізації відходів);
- підвищення прозорості й ефективності використання бюджетних коштів місцевими органами влади, впроваджуючи на місцевих рівнях системи моніторингу, оцінки ефективності виконання бюджетних коштів та інформування громадськості за допомогою інформаційних технологій;
 - стимулювання органів місцевого самоврядування до проведення ефективної бюджетної політики, яка гарантує рівний доступ громадян до суспільних благ за рахунок удосконалення нормативно-правового регулювання системи міжбюджетних трансферів у контексті усунення негативного впливу соціально-економічних чинників (рівня безробіття, рівня інфляції); введення коригувальних коефіцієнтів для фінансового забезпечення зберігання та реставрації будівель культурно-історичної спадщини при формуванні видатків на культуру та мистецтво регіонів, що містять пам'ятки історії;
 - підвищення якості та ефективності соціальної політики, створення передумов для ринку соціальних послуг шляхом реформування системи соціального захисту через створення Єдиних центрів соціальних послуг, впровадження системи соціального планування на місцевому рівні, визначення нормативів фінансування соціальних послуг, залучення до надання бюджетних соціальних послуг недержавних установ на конкурсній основі;
 - забезпечення розробки та обґрунтування розрахунків фінансових нормативів бюджетної забезпеченості, зокрема, стандартів надання суспільних послуг як основи для визначення обсягів медичної, освітньої субвенції та інших джерел фінансування суспільних потреб;
 - підвищення ефективності фінансової політики органів місцевої влади всіх рівнів за рахунок стимулювання розвитку фондового ринку муніципальних цінних паперів, сприяння розвитку на місцевому рівні страхового ринку, створення кредитних спілок, надання якісних лізингових та факторингових послуг.

Комплексна реалізація запропонованих рекомендацій сприятиме становленню фіскальної децентралізації як дієвого інструменту державного управління бюджетними відносинами та підвищенню ефективності надання суспільних послуг шляхом делегування повноважень і забезпечення фінансової спроможності місцевих органів влади.

Висновки. Таким чином, детальний аналіз бюджетно-податкових новацій, зумовлених потребою вдосконалення бюджетного законодавства в світлі проведення реформи місцевого самоврядування і територіальної організації влади, а також виконання місцевих бюджетів у 2015 році, засвідчив доцільність внесення змін до Бюджетного і Податкового кодексів України та їх своєчасність.

Однак, введення нових та перерозподіл існуючих податків, які відповідно до внесених змін зараховуються до загального фонду місцевих бюджетів, не забезпечить повною мірою органам місцевої влади створення додаткового ресурсу, яким можна розпоряджатися на власний розсуд, тому що паралельно на місця передаються деякі функції та державні програми (фінансування спеціалізованих медико-санітарних частин, реструктуризація шахт, видатки на соціальний захист чорнобильців та інше), тобто Уряд переклав реалізацію проблемних держпрограм на місця замість їх ліквідації. Крім того, більшість нововведень стосуються зміни принципів витратної частини держбюджету та процедури перерозподілу коштів, замість оновлення принципів формування дохідної частини бюджету з одночасним перерозподілом загальнодержавних податків.

Податок на доходи фізичних осіб є перспективним джерелом зростання спроможності місцевих бюджетів за умови, що структура розподілу буде стабільною. Майбутнє зростання цього джерела поповнення бюджетів залежатиме від динаміки реальних доходів населення, фактичний вплив реформи фіскальної децентралізації буде відчуватися протягом майбутніх років зі стабілізацією інфляційних процесів у країні та зі збільшенням податкової бази.

У зв'язку з цим перспективами подальших досліджень є вивчення закордонної практики реалізації процесів фіскальної децентралізації з метою подальшого вдосконалення механізму забезпечення фінансової незалежності та ефективного соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць місцевого та регіонального рівнів в Україні.

Література

1. Експерт з децентралізації : «Ця реформа приречена на успіх!» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://persha.kr.ua/news/life/79731-ekspert-z-detsentralizatsiyi-tsyua-reforma-pryrechena-na-uspih.html>.
2. Позитивні результати бюджетної децентралізації вже помітні, – урядові експерти під час круглого столу у Львові [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://decentralization.gov.ua/news/item/id/225>.
3. Досягнення України у сфері децентралізації за останні два роки вражають, – німецький експерт Андреас фон Шуманн [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kp.org.ua/dosyagnennya-ukra%D1%97ni-u-sferi-decentralizaci%D1%97-za-ostanni-dva-roki-vrazhayut-nimeckij-ekspert-andreas-fon-shumann/>.
4. Польський експерт здивований підходом у питанні децентралізації в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zik.ua/news/2015/09/03/polskyu_ekspert_zdyvovanyu_pidhodom_u_pytanni_detsentralizatsii_v_ukraini_621532.
5. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України: Закон України від 28.12.2014 №914-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/79-19>.
6. Про внесення змін до Податкового кодексу та деяких інших законів України щодо податкової реформи : Закон України від 28.12.2014 №71-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/71-19>.
7. Національна рада реформ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://reforms.in.ua/ua/reforms/decentralizaciya>.
8. Міністерство фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua/news/view/vikonannja-dohodiv-miscevih-bjudzhetiv-za-n-2015-rik?category=bjudzhet&subcategory=local-budg>.
9. Бюджетний моніторинг : Аналіз виконання бюджету за 2015 рік / [Зубенко В.В., Самчинська І.В., Рудик А.Ю. та ін.] ; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-ІІ) впровадження», USAID. – К., 2015. – 72 с.
10. Моніторинг використання коштів Державного фонду регіонального розвитку у 2015 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2016/02/Tablitsya-shhodo-stanu-vikoristannya-u-2015-rotsi-koshtiv-DFRR.pdf>.
11. Про виконання бюджету міста Харкова у 2015 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.city.kharkov.ua/uk/document/pro-vikonannya-byudzhetu-mista-kharkova-za-2015-rik-49258.html>.
12. Головного управління ДФС у Харківській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://kh.sfs.gov.ua/dfs-u-regioni/golov-upr/>.
13. Стратегія розвитку Харківської області на період до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://old.kharkivoda.gov.ua/documents/16203/1088.pdf/>.

References

1. Decentralization Expert : “This reform is doomed to success!”. Retrieved from <http://persha.kr.ua/news/life/79731-ekspert-z-detsentralizatsiyi-tsyua-reforma-pryrechena-na-uspih.html>.
2. Positive results are already visible fiscal decentralization – government experts at the roundtable in Lviv. Retrieved from <http://decentralization.gov.ua/news/item/id/225>.

3. Ukraine's achievements in decentralization over the past two years is impressive – German expert Andreas von Schumann. Retrieved from <http://www.kp.org.ua/dosyagnennya-ukra%D1%97ni-u-sferi-decentralizaci%D1%97-za-ostanni-dva-roki-vrazhayut-nimeckij-ekspert-andreas-fon-shumann/>.
4. Polish experts puzzled approach the issue of decentralization in Ukraine. Retrieved from http://zik.ua/news/2015/09/03/polskyy_ekspert_zdyvovanyy_pidhodom_u_pytanni_detsentralizat_sii_v_ukraini_621532.
5. On Amendments to Budget Code of Ukraine (Law), 28.12.2014 №79-VIII. Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/79-19>.
6. On Amendments to the Tax Code of Ukraine and Certain Legislative Acts of Ukraine. Regarding Tax Reform (Law), 28.12.2014 №71-VIII. Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/71-19>.
7. National reforms council. Retrieved from <http://reforms.in.ua/ua/reforms/decentralizaciya>.
8. Ministry of Finance of Ukraine. Retrieved from <http://www.minfin.gov.ua/news/view/vikonannjadohodiv-miscevih-bjudzhetiv-za-n-2015-rik?category=bjudzhet&subcategory=local-budg>.
9. Zubenko, V., & Samchynska, I., & Rudyk, A., (2015). Budget Monitoring : Analysis of Budget Execution in 2015. Kiev.
10. Monitoring the use of funds from the State Fund for Regional Development in 2015. Retrieved from <http://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2016/02/Tablitsya-shhodo-stanuvikoristannya-u-2015-rotsi-koshtiv-DFRR.pdf>.
11. On implementation of the budget of Kharkiv in 2015. Retrieved from <http://www.city.kharkov.ua/uk/document/pro-vikonannya-byudzhetu-mista-kharkova-za-2015-rik-49258.html>.
12. Main Department DFS in Kharkiv region. Retrieved from <http://kh.sfs.gov.ua/dfs-u-regioni/golov-upr/>.
13. The Kharkiv region strategy of the development until 2020. Retrieved from <http://old.kharkivoda.gov.ua/documents/16203/1088.pdf/>.

Стаття надійшла до друку 20.04.2016.